

فصلنامه تحقیقات جدید در علوم انسانی

Human Sciences Research Journal

دوره جدید، شماره ۲۷، بهار ۱۳۹۹، صص ۱۶۶-۱۴۹ New Period, No 27, 2020, P 149-166

ISSN (2476-7018)

شماره شاپا (۲۴۷۶-۷۰۱۸)

**بررسی عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مؤثر بر پدیده اعتیاد
به مواد مخدر صنعتی (شیشه) در بین جوانان مطالعه موردی
(پسران ۲۰-۳۰ سال شهرک فیروزآباد کرمان سال ۹۹-۱۳۹۸)**

جواد معین الدینی^۱. مهدی توکلی اله آبادی^۲

۱. عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان، کرمان، ایران*

javadmoinaddini@gmail.com

۲. دانش آموخته کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان، ایران

mtavakoli7656@yahoo.com

چکیده

این مطالعه با هدف بررسی عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مؤثر بر پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه) در بین جوانان پسر ۲۰-۳۰ سال شهرک فیروزآباد کرمان سال ۹۹-۱۳۹۸ صورت گرفته است. پژوهش حاضر از نوع توصیفی - همبستگی است که به صورت مقطعی در بین جوانان پسر ۲۰-۳۰ سال شهرک فیروزآباد کرمان انجام گرفته است. همچنین روش نمونه‌گیری به صورت خوشه‌ای چند مرحله‌ای و به روش پیمایشی و با نمونه ۱۸۸ نفری مورد بررسی قرار گرفت. به منظور گردآوری داده‌ها از دو پرسش‌نامه « پرسشنامه ۲۵ سوالی عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مؤثر بر پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه) (محقق ساخته) و پرسشنامه ۸ سوالی پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه) (محقق ساخته)» بهره گرفته شد. ضمناً روایی متغیرهای پرسشنامه عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مؤثر بر پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه) ۰/۸۷ و میزان پایایی آن ۰/۹۱ و روایی متغیرهای پرسشنامه پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه) ۰/۸۶ و میزان پایایی آن ۰/۸۹ مورد سنجش قرار گرفت. تمام تجزیه و تحلیل‌های آماری از طریق نرم افزار کامپیوتری SPSS25 انجام خواهد شد. ضمناً سطح

معنی داری آزمون $\alpha = 0/05$ می‌باشد. نتایج این تحقیق نشان داد که بین عوامل اجتماعی مؤثر بر پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه) در بین جوانان پسر ۲۰-۳۰ سال شهرک فیروزآباد کرمان رابطه معنی داری وجود دارد. بین عوامل فرهنگی مؤثر بر پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه) در بین جوانان پسر ۲۰-۳۰ سال شهرک فیروزآباد کرمان رابطه معنی داری وجود دارد. بین عوامل اقتصادی مؤثر بر پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه) در بین جوانان پسر ۲۰-۳۰ سال شهرک فیروزآباد کرمان رابطه معنی داری وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: عوامل اجتماعی، عوامل فرهنگی، عوامل اقتصادی، اعتیاد، مواد مخدر صنعتی (شیشه).

مقدمه

مواد مخدر و روان‌گردان‌ها، یکی از چهار بحران جامعه جهانی به شمار می‌روند و بیش از ۱۷۰ کشور در جهان با این پدیده شوم دست و پنجه نرم می‌کنند و برای مهار و کنترل و مدیریت این پدیده، نیاز است ابتدا روانشناسی تشریحی در خصوص علت‌های آن انجام شود و بدانیم که چه برنامه‌ای برای کنترل این پدیده شوم داریم. و این حساسیت و نگرانی‌ها تا جایی است که رهبر معظم انقلاب اسلامی در سال ۱۳۸۵ سیاست‌های کلی مبارزه با مواد مخدر را اعلام کردند و همواره بر اهمیت موضوع مبارزه با مواد مخدر تأکید دارند. ایشان اعلام کردند که این نگرانی همچنان باقی است، بنابراین از سران قوا انتظار می‌رود که هر کدام سهم دستگاه خود را در اجرایی کردن این سیاست‌ها با سرعت و قاطعیت و بدون فوت وقت به مرحله عمل رسانند. (معیدفر و زمانی سبزی، ۱۳۹۳: ۱۶۷). تغییر الگوی مصرف مواد مخدر از سنتی به مواد صنعتی و شیمیایی مانند (شیشه)، تهدیدی جدی است که جوامع امروز را با بحران مواجه کرده است. شناسایی بیش از ۴۰۰۰ انواع مواد مخدر شیمیایی و صنعتی طی سال‌های جاری در کشور، نشان از گرایش نسل امروز به مصرف مخدرهای شیمیایی و صنعتی مانند (شیشه) دارد و این در حالی است که مضرات این گونه مخدرها، به مراتب بیشتر و ناگوارتر از مخدرهای سنتی است. (محمودپور، ۱۳۹۳: ۴۶). بر اساس گزارش سازمان ملل متحده ۲۲۰ میلیون نفر معتاد در دنیا زندگی می‌کنند که به طور روزانه مصرف مواد مخدر دارند و «آمار معتادان در ایران حاکی از آن است که ۲ میلیون وابسته به مواد مخدر و ۶ میلیون معتاد تفریحی وجود دارند» ولی با توجه به شواهد برآورد می‌شود که تعداد معتادان بسیار بیشتر از این میزان باشد. با مطالعه روند اعتیاد به مواد صنعتی و شیمیایی مانند شیشه می‌توان دریافت که «میزان معتادین تقریباً هر ۱۲ سال، دو برابر شده و سالانه ۸ درصد بر جمعیت

آنان افزوده می‌گردد». (کاترل و همکاران، ۲۰۱۷: ۹۹). مصرف مواد مخدر افراد یک جامعه مخصوصاً جوانان را آسیب‌پذیر می‌سازد و از نظر روانی آنها را دچار اختلالات رفتاری ساخته و از لحاظ اجتماعی آثار نامطلوبی مانند پایین آمدن کارآیی و خلاقیت آنها را به دنبال دارد. علاوه بر این، اعتیاد نه تنها وضعیت فردی و اجتماعی فرد معتاد را به خطر می‌اندازد، بلکه وضعیت و پایگاه اجتماعی خانواده و افرادی را که از او نگهداری می‌کنند را نیز به خطر می‌اندازد. که این خود جای هیچگونه تسامحی را باقی نگذاشته و ضرورت تحقیقات اجتماعی را آشکار می‌سازد. مضاف بر این امر تعاملات فرهنگی که بین شهرها وجود دارد، مسئله ای است که نباید از نظر دور بماند عدم کنترل بر اشاعه اعتیاد مضرات زیادی را برای جامعه ایجاد خواهد کرد که برای جبران آنها هزینه‌های مادی و معنوی بالایی را در بلندمدت و در درجه نخست برای شهروندان و در مرحله بعد برای نهادهای رسمی دولتی از جمله پلیس ایجاد خواهد کرد. (قجاوند و مظفری، ۱۳۸۹: ۱۵۹).

مبارزه با این پدیده مستلزم شناخت همه ابعاد آن (اقتصادی، اجتماعی و . . .) است، بنابراین برنامه‌هایی در امر مبارزه با مواد مخدر موفق خواهند بود که با شناخت واقع‌گرایانه از این مسئله طرح و اجرا شود. در واقع، مصرف مواد مخدر هزینه‌های اجتماعی و اقتصادی گزافی از، طریق اثرات مخرب خود بر سلامت افراد و افزایش جرم و جنایت و مرگ‌ومیر در جامعه تحمیل کرده است و در نتیجه به یک تهدید بزرگ برای جوامع تبدیل شده است، با توجه به نگرش در حال چرخش در کشور ما نسبت به مقوله اعتیاد از یک عارضه صرفاً مجرمانه به یک پدیده بیمارگونه و در راستای درک این معضل و کسب اطلاعات هرچه بیشتر به روش علمی، انجام طرح را ضروری می‌نماید. (حبیبی، ۱۳۹۵: ۱۹). زیرا تا زمانی که ارزیابی دقیقی از موقعیتی که در آن به سر می‌بریم نداشته باشیم، قدرت مقابله با آن را نخواهیم داشت. اعتیاد یک بیماری زیست‌شناختی، روانشناختی و اجتماعی است که عوامل متعددی در ایجاد آن و سوءمصرف مواد مخدر دخالت دارند و بین عوامل فردی، روانی، محیطی، فرهنگی و اجتماعی پیوسته تعامل وجود دارد و در این میان پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی و شیمیایی مانند (شیشه) و گسترش آن در جامعه، به ویژه در میان جوانان، یکی از مسائل و مشکلات پیچیده اجتماعی در کشور ما محسوب می‌شود که عوارض ناشی از آن تهدیدی جدی برای جامعه محسوب و موجب رکود اجتماعی در زمینه‌های مختلف می‌گردد. (ضیغمی، ۱۳۹۴: ۴۱).

در پژوهش حاضر در ابتدا، ضمن شناسایی نگرش جوانان نسبت به انواع اعتیادآور جهت پیش‌بینی رفتار آنان در آینده و اینکه به چه ماده‌ای نگرش مثبت و به چه ماده‌ای نگرش منفی دارند، در نهایت به سنجش نگرش جوانان به مواد اعتیادآور دست می‌یابیم، سپس به بررسی عوامل مؤثر (متغیرهای مستقل) بر پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی، شیشه (متغیر وابسته) به عنوان یکی از مهمترین مؤلفه‌ها در بعد پیشگیری از اعتیاد می‌پردازیم که چه عواملی بر نوع نگرش جوانان به مواد تأثیر گذارند. براساس آنچه که گذشت، پرسش‌های اصلی پژوهش مزبور را می‌توان چنین مطرح نمود که، عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مؤثر بر پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه) در بین جوانان شهرک فیروزآباد کرمان کدامند؟

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی بوده که جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه جوانان پسر معنادار ۲۰-۳۰ سال شهرک فیروزآباد کرمان که تعداد آنها طبق اعلام مراکز بازپروری و ترک اعتیاد زیر نظر بهزیستی و دانشگاه علوم پزشکی شهر کرمان منطقه فیروزآباد ۳۷۰ نفر می‌باشد که از این تعداد ۱۸۸ نفر بر اساس نمونه‌گیری تصادفی ساده و طبق فرمول کوکران به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند.

ابزار

ابزار جمع‌آوری در این تحقیق پرسشنامه دو قسمتی بوده است. پرسشنامه محقق ساخته عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مؤثر بر پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه) و پرسشنامه پدیده اعتیاد و سوالات از نوع بسته می‌باشند. و در چارچوب نظری تحقیق از کتب و منابع در دسترس کمک گرفته شد. جمع‌آوری اطلاعات به صورت میدانی و به وسیله پرسشنامه جمع‌آوری شده است. سوالات پرسشنامه در دو قسمت طراحی شده است. قسمت اول مربوط به مشخصات فردی (سن، وضعیت تاهل، میزان تحصیلات، میزان درآمد، سابقه اعتیاد، وضعیت اشتغال) می‌باشد. و در قسمت دوم اطلاعاتی پیرامون مسئله تحقیق گنجانده شده است و از طریق طیف لیکرت نسبت به سنجش و بررسی عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی و مؤثر بر پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه) در بین جوانان پسر ۲۰-۳۰ سال شهرک فیروزآباد کرمان اقدام گردید. برای تعیین اعتبار علمی ابزار از روش سنجش اعتبار محتوا استفاده شده است و پایایی ابزار

گردآوری با روش آزمون آلفای کرونباخ استفاده شده است. اطلاعات گردآوری شده با روش آمار توصیفی و با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

فرضیه‌های تحقیق

- ۱- به نظر می‌رسد بین عوامل اجتماعی مؤثر بر پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه) در بین جوانان پسر ۲۰-۳۰ سال شهرک فیروزآباد کرمان رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- ۲- به نظر می‌رسد بین عوامل فرهنگی مؤثر بر پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه) در بین جوانان پسر ۲۰-۳۰ سال شهرک فیروزآباد کرمان رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- ۳- به نظر می‌رسد بین عوامل اقتصادی مؤثر بر پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه) در بین جوانان پسر ۲۰-۳۰ سال شهر فیروزآباد کرمان رابطه معنی‌داری وجود دارد.

تعریف مفهومی واژه‌ها

نام متغیر	تعریف مفهومی
سن	منظور از سن واژه ای که مشخص کننده طول عمر افراد است. (احمدی، ۱۳۹۵: ۱۲).
وضعیت تاهل	منظور از وضعیت تاهل واژه ای است که مشخص کننده مجرد و یا متاهل بودن افراد را نشان می دهد. (احمدی، ۱۳۹۵: ۱۲).
سابقه اعتیاد	منظور از سابقه اعتیاد مدت زمانی است که فرد مواد مخدر مصرف می کند و به آن اعتیاد دارد. (سامانیان، ۱۳۹۲: ۲۷).
سطح اشتغال	منظور از سطح اشتغال واژه ای است که مشخص کننده سطح بیکاری و یا کارمند و اشتغال به کار بودن افراد را نشان می دهد. (احمدی، ۱۳۹۵: ۱۲).
سطح درآمد	منظور از سطح درآمد واژه ای است که مشخص کننده سطح حقوق و یا دستمزد افراد را نشان می دهد. (احمدی، ۱۳۹۵: ۱۲).
سطح تحصیلات	منظور از تحصیلات میزان سواد آکادمیک است. (احمدی، ۱۳۹۵: ۱۲).
درک سودمندی مواد مخدر	درک سودمندی مواد مخدر یعنی کسب لذت و شادی نخستین بار از مصرف مواد مخدر و نگرش و احساس پوچ و غلط فرد نسبت مصرف مواد مخدر. (سامانیان، ۱۳۹۲: ۲۷).
تنوع مواد مخدر	تنوع مواد مخدر یعنی کسرت و تنوع انواع مواد مخدر از لحاظ نوع مصرف. (سامانیان، ۱۳۹۲: ۲۷).
مصرف آسان مواد مخدر	مصرف آسان مواد مخدر یعنی استفاده از مواد مخدری که نیازمند تجهیزات زیاد برای مصرف نیست و فرد معتاد به راحتی و در هر جا و مکان می تواند آن را استعمال و مصرف کند. (سامانیان، ۱۳۹۲: ۲۸).
پیوند و همبستگی عاطفی با خانواده	پیوند و همبستگی عاطفی با خانواده عبارت است احساس عمیقی که بین اعضاء خانواده وجود دارد و باعث می شود آنها در کنار یکدیگر زندگی کنند. (پروین، ۱۳۹۴: ۲۰).
پایبندی به اعتقادات مذهبی	پایبندی به اعتقادات مذهبی مشخصه ای است که میزان اعتقادات فرد به ارزش های دینی شامل اعتقاد به خداوند، روز معاد، پیامبران و ائمه و مراسمات مذهبی را مشخص می کند. (اسماعیلی و کاشانی، ۱۳۹۵: ۲۴).
هدفمند بودن زندگی	هدف مند بودن در زندگی یعنی دوری از یاس و نومیدی و تزریق نیروی تازه ای جهت تلاش و پشتکار به فرد. (سروستانی، ۱۳۹۵: ۶).
فقر در خانواده	فقر به معنای وضعیتی است که فرد فاقد میزان معینی دارایی های مادی یا پول است. (شلویزی، ۱۳۹۴: ۳۲).
بیکاری و درآمد پایین	بیکاری یعنی عدم ادامه کسب و کار یا در دسترس نبودن کار برای افراد. و داشتن درآمد پایین به سبب بیکار بودن (ربانی، ۱۳۹۵: ۱۲).

تعریف عملیاتی واژه‌ها

نام متغیر	تعریف عملیاتی
سن	در این پژوهش با گزینه های زیر سنجیده می‌شود. الف: ۲۰-۲۱ □ ب: ۲۲-۲۳ □ ج: ۲۴-۲۵ □
وضعیت تاهل	در این پژوهش با گزینه های زیر سنجیده می‌شود. (۱) مجرد (۲) متأهل
سابقه اعتیاد	در این پژوهش با گزینه های زیر سنجیده می‌شود الف- کمتر از یک سال □ ب- بین یک تا سه سال □ ج- بین چهار تا هفت سال □ د- بیشتر از هفت سال □
سطح اشتغال	در این پژوهش با گزینه های زیر سنجیده می‌شود الف- شغل دولتی □ ب- شغل آزاد □ ج- بیکار □ د- دانشجو □
سطح درآمد	در این پژوهش با گزینه های زیر سنجیده می‌شود. الف- زیر ۵۰۰ □ ب- بین ۵۰۰ تا ۷۰۰ □ ج- بین ۷۰۰ تا ۱ میلیون □ د- ۱ میلیون به بالا □
سطح تحصیلات	در این پژوهش با گزینه های زیر سنجیده می‌شود. الف- زیردیپلم □ ب- دیپلم □ ج- فوق دیپلم □ د- لیسانس □ ه- فوق لیسانس و بالاتر □
درک سودمندی مواد مخدر	در این پژوهش با گزینه های زیر سنجیده می‌شود الف- اولین بار □ ب- دومین بار □ ج- سومین بار □ د- چهارمین بار به بالا □
درک سودمندی مواد مخدر	در این پژوهش درک سودمندی مواد مخدر با گویه هایی همچون کسب شادی و لذت مصرف مواد مخدر، کسب تجربه و تعاریف متعدد جذاب توسط دوستان ناباب، کسب اعتماد به نفس و عزت نفس از مصرف مواد مخدر سنجیده می‌شود.
تنوع مواد مخدر	در این پژوهش تنوع مواد مخدر با گویه هایی همچون تبلیغات دروغین و اغواکننده در سایت‌ها و شبکه های مختلف اجتماعی در مورد مصرف مواد، وجود شکل ها و تنوع انواع مواد مخدر مختلف سنجیده می‌شود.
مصرف آسان مواد مخدر	در این پژوهش مصرف آسان مواد مخدر با گویه هایی همچون، به راحتی استفاده کردن و بدون نیاز به تجهیزات، تهیه کردن آسان و راحت سنجیده شده است.
پیوند و همبستگی عاطفی با خانواده	در این تحقیق پیوند و همبستگی عاطفی با خانواده با گویه‌هایی عدم دلبستگی و محبت بین اعضاء خانواده، عدم صرف وقت کافی والدین برای اعضاء خانواده، عدم مسئولیت پذیری والدین مورد سنجش قرار می‌گیرد.
پایبندی به اعتقادات مذهبی	در این پژوهش پایبندی به اعتقادات مذهبی با گویه هایی چون عدم شرکت در فعالیت ها، برنامه ها، و سنخ‌رانی های مذهبی، عدم اعتقاد به انجام تکالیف دینی و واجبات (مانند نماز و روزه)، عدم فعالیت در کلاس‌های آموزشی (قرآن، احکام و...)، عدم اعتقاد به خداوند به عنوان تنها مبدا هستی سنجیده می‌شود.

<p>در این پژوهش هدفمند بودن زندگی با گویه هایی چون عدم تلاش برای رسیدن به اهداف، عدم اتکاء به نفس جهت تحقق اهداف، عدم صرف انرژی جهت تحقق اهداف سنجیده می شود.</p>	<p>هدفمند بودن زندگی</p>
<p>در این پژوهش رسانه های جمعی با گویه هایی همچون نشان دادن صحنه هایی از مصرف مواد در تلویزیون، نشان دادن صحنه هایی از حالات خوش پس از مصرف مواد در تلویزیون نشان دادن صحنه هایی از توزیع، پخش، قاچاق و حتی ساخت آسان مواد مخدر در تلویزیون سنجیده می شود.</p>	<p>رسانه های جمعی</p>
<p>در این پژوهش فقر در خانواده با گویه هایی همچون عدم داشتن امکانات زندگی مناسب، عدم توانایی تامین نیازهای زندگی توسط والدین مورد سنجش قرار می گیرد.</p>	<p>فقر در خانواده</p>
<p>در این پژوهش بیکاری و درآمد پایین با گویه هایی همچون عدم توانایی در پرداخت اجاره بهاء منزل، عدم توانایی مالی در تامین مخارج زندگی، نداشتن کار مناسب مورد سنجش قرار می گیرد.</p>	<p>بیکاری و درآمد پایین</p>
<p>در این تحقیق پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه) از طریق پرسشنامه ای حاوی ۸ سوال و با طیف لیکرت ۵ گزینه ای سنجیده شده است و جوابی که پاسخگویان به سوالات پرسشنامه می دهند میزان نمره این پرسشنامه را مشخص می کند.</p>	<p>پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه)</p>

یافته‌ها

آمار توصیفی متغیرهای مورد مطالعه در جدول ۱ ارائه شده‌اند.

جدول ۱: مشخصات جمعیت شناختی افراد مراجعه کننده به مرکز ترک اعتیاد

وضعیت دموگرافیک	فراوانی	درصد فراوانی
میزان تحصیلات	زیردیپلم	۱۹/۱
	دیپلم	۲۶/۱
	فوق دیپلم	۳۹
	لیسانس	۱۷
	فوق لیسانس و بالاتر	۶/۹
وضعیت تاهل	مجرد	۵۶/۴
	متاهل	۴۳/۶
وضعیت اشتغال	دولتی	۱۴/۴
	آزاد	۳۱/۹
	بیکار	۲۳/۹
	دانشجو	۲۹/۸
سابقه مصرف	کمتر از یک سال	۲۳/۳
	۱-۳ سال	۲۷/۷
	۴-۷ سال	۲۳/۹
	بیشتر از ۷ سال	۲۶/۱
جمع	۱۸۸	۱۰۰

باتوجه به نتایج جدول شماره (۱) مشخص شد. (تعداد ۱۰۶ نفر یعنی ۵۶ درصد پاسخ‌دهندگان مجرد بوده‌اند. تعداد ۸۲ نفر یعنی ۴۴ درصد پاسخ‌دهندگان نیز متأهل بوده‌اند). در رابطه با سوال سابقه اعتیاد مشخص شد. (تعداد ۴۲ نفر یعنی ۲۲ درصد پاسخ‌دهندگان دارای کمتر از یکسال سابقه اعتیاد بوده‌اند. تعداد ۵۹ نفر بین ۱-۳ سال سابقه اعتیاد داشته‌اند. افرادی که دارای سابقه اعتیاد بین ۴-۷ سال بوده‌اند با تعداد ۴۵ نفر ۲۴ درصد حجم نمونه را شامل شدند و در نهایت ۴۹ نفر از پاسخ‌دهندگان نیز بیش از ۷ سال سابقه اعتیاد داشته‌اند). در رابطه با سوال وضعیت اشتغال مشخص شد. (۲۷ نفر از پاسخ‌دهندگان، دارای شغل دولتی می‌باشند. تعداد ۶۰ نفر از پاسخ‌دهندگان که بیشترین حجم جامعه را نیز شامل شده‌اند دارای شغل آزاد می‌باشند. تعداد ۴۵ نفر از پاسخ‌دهندگان بیکار بوده و ۵۶ نفر نیز دانشجو می‌باشند). در رابطه با سوال میزان تحصیلات

مشخص شد. (۳۶ نفر از پاسخ‌دهندگان دارای تحصیلات زیردیپلم می‌باشند. تعداد ۴۹ نفر از پاسخ‌دهندگان نیز در دارای تحصیلات دیپلم می‌باشند. تعداد ۵۸ نفر از پاسخ‌دهندگان که بیشترین حجم نمونه را نیز شامل شده‌اند دارای مدرک فوق دیپلم می‌باشند. ۳۲ نفر نیز از افراد نمونه‌ی پاسخ‌دهنده دارای مدرک لیسانس بوده و ۱۳ نفر نیز دارای تحصیلات فوق‌لیسانس و بالاتر می‌باشند).

جدول شماره ۲: عوامل موثر بر اعتیاد، از دیدگاه معتادین به مراکز ترک اعتیاد

متغیر	میانگین	انحراف معیار	واریانس	چولگی	کشدگی
عوامل اجتماعی	۵۶۱.۳	۵۶۹.۰	۳۲۳.۰	۰.۰۱۳	-۱۹۰.۰
درک سودمندی مواد مخدر	۶۱۷.۳	۵۹۴.۰	۳۵۳.۰	-۰.۱۳۷	۰.۲۹۰
تنوع مواد مخدر	۶۰۱.۳	۷۶۶.۰	۵۸۷.۰	-۰.۵۰۷	۳۶۲.۰
مصرف آسان مواد مخدر	۵۲۷.۳	۷۵۲.۰	۵۶۶.۰	-۰.۲۷۲	۲۹۵.۰
پیوند و همبستگی عاطفی با خانواده	۴۷۰.۳	۷۵۰.۰	۵۶۳.۰	-۰.۲۰۹	-۲۱۰.۰
عوامل فرهنگی	۶۰۳.۳	۶۳۹.۰	۴۰۸.۰	-۰.۱۹۰	-۴۱۳.۰
پایبندی به اعتقادات مذهبی	۵۹۲.۳	۷۹۳.۰	۶۲۹.۰	-۰.۱۸۶	-۴۲۹.۰
هدفمند بودن زندگی	۸۵۶.۳	۷۵۵.۰	۵۷۰.۰	-۰.۴۴۳	-۰.۶۶۰
رسانه های جمعی	۳۶۴.۳	۸۷۱.۰	۷۵۸.۰	-۰.۵۱۵	-۱۶۱.۰
عوامل اقتصادی	۵۷۲.۳	۶۹۲.۰	۴۷۹.۰	-۰.۲۳۲	-۱۸۸.۰
فقر در خانواده	۴۷۶.۳	۸۵۸.۰	۷۳۶.۰	-۰.۲۶۵	-۴۹۳.۰
بیکاری و در آمد پایین	۶۳۷.۳	۷۱۹.۰	۵۱۷.۰	-۰.۴۷۴	۴۸۱.۰
اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه)	۸۶۷.۳	۵۲۱.۰	۲۷۱.۰	-۰.۲۹۷	۰.۹۵۰

جدول (۲) شامل آمار توصیفی برای همه متغیرهای به کاررفته در تحقیق هست. در بخش اول مهم‌ترین شاخص‌های مرکزی و پراکندگی متغیردهی تحقیق ارائه شده است. از بین شاخص‌های مرکزی، میانگین و میانه و از شاخص‌های پراکندگی، انحراف معیار متغیره استفاده شده است.

همبستگی میان متغیرهای تحقیق

در نمونه مورد بررسی بین همه متغیرهای اصلی (سازه‌ها) همبستگی مثبتی وجود دارد و با توجه به جدول (۳) مقدار سطح معنی داری کمتر از ۵ درصد می‌باشد، بنابراین فرضیه صفر رد می‌گردد، یعنی بین همه سازه‌ها در فرضیات اصلی تحقیق رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۳: همبستگی میان فرضیات اصلی تحقیق

۱۱	عوامل اجتماعی	عوامل اقتصادی	عوامل فرهنگی	اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه)
عوامل اجتماعی	ضریب همبستگی پیرسون	۱	۶۱۱.۰	۳۴۰.۰
	مقدار معناداری	۰۰۰.۰	۰۰۰.۰	۰۰۰.۰
عوامل اقتصادی	ضریب همبستگی پیرسون	۶۱۱.۰	۱	۵۱۴.۰
	مقدار معناداری	۰۰۰.۰	۰۰۰.۰	۰۰۰.۰
عوامل فرهنگی	ضریب همبستگی پیرسون	۵۰۷.۰	۶۴۴.۰	۶۳۲.۰
	مقدار معناداری	۰۰۰.۰	۰۰۰.۰	۰۰۰.۰
اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه)	ضریب همبستگی پیرسون	۳۴۰.۰	۵۱۴.۰	۶۳۲.۰
	مقدار معناداری	۰۰۰.۰	۰۰۰.۰	۰۰۰.۰

بحث و نتیجه گیری

طبق نتایج بدست آمده از فرضیه ۱ تحقیق و مولفه‌های آن به نظر می‌رسد بین عوامل اجتماعی با پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه) در بین جوانان پسر ۲۰-۳۰ سال شهرک فیروزآباد کرمان رابطه معنی داری وجود دارد. این نتایج با یافته‌های کاکلی (۲۰۱۷) که نشان داد پایگاه اجتماعی- اقتصادی مصرف‌کنندگان، میزان درگیری و خشونت و ناسازگاری میان اعضای خانواده، دوستان ناباب، دسترسی آسان به مواد مخدر، میزان لذت‌جویی و راحت‌طلبی، میزان دینداری افراد، میزان افسردگی و وجود افراد معتاد دیگر در خانواده می‌تواند عامل مؤثری در بروز اعتیاد زنان باشد. و با یافته‌های دی آلیسو (۲۰۱۷) که نشان داد از هم گسستگی خانواده زن و شوهری، از هم گسستگی خانواده پدر و مادری، نابسامانی خانواده زن و شوهری، پایگاه اقتصادی-

اجتماعی، در دسترس بودن مواد مخدر، اعتیاد اعضای خانواده از عوامل مؤثر بر اعتیاد زنان معتاد به مواد مخدر بوده است. و با یافته‌های معیدفر و زمانی سیزی (۱۳۹۳) که نشان دادند متغیر تعهد بیشترین تأثیر مستقیم و غیرمستقیم را و متغیر مشغولیت کمترین تأثیر غیرمستقیم را بر ترک اعتیاد داشت. همچنین مشخص شد افرادی که از تعهد بالایی برخوردارند، موفقیت بیشتری را در قطع مصرف و تداوم در ترک از خود نشان می‌دهند. کنترل اجتماعی در تداوم ترک معتادانی که هر دو مواد مخدر صنعتی و سنتی را مصرف می‌کردند، نسبت به کسانی که فقط مواد سنتی مصرف می‌کردند، تأثیر بیشتری داشته است. و همچنین با یافته‌های زمانی و محسنی تبریزی (۱۳۹۳) که نشان دادند بین عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتیاد جوانان به مواد مخدر صنعتی در شهر ایلام شامل فشار عمومی، آنومیک، وجود اعتقادات مذهبی و دینی، همبستگی عاطفی با خانواده، ارتباط با دوستان ناباب رابطه معنی‌داری وجود دارد همخوان و همسو می‌باشد.

طبق نتایج بدست آمده از فرضیه ۲ تحقیق و مولفه‌های آن به نظر می‌رسد بین عوامل فرهنگی با پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه) در بین جوانان پسر ۲۰-۳۰ سال شهرک فیروزآباد کرمان رابطه معنی‌داری وجود دارد. این نتایج با یافته‌های حاج حسینی (۱۳۹۲) که نشان داد سبک تبیین جوانان معتاد برای وقایع خوشایند و ناخوشایند، بدبینانه‌تر از جوانان غیر معتاد است. و با یافته‌های کوثری (۱۳۹۱) که نشان داد در تبیین منشأ اجتماعی آن، زندگی در مناطق محروم، فقر شدید، خانه‌های مخروبه، خانواده‌های از هم پاشیده و سایر نابسامانی‌ها را منظومه عواملی می‌داند که باعث انحرافات رفتاری از اینگونه می‌گردد و هم چنین معتقد است که اعتیاد اثرات سؤ زیادی بر سطح خانوادگی افراد دارد. فی‌المثل طلاق می‌تواند به عنوان یکی از نتایج همراه‌کننده اعتیاد تلقی شود. و همچنین با یافته‌های جعفری (۱۳۹۲) که نشان داد در مورد سلامت روانی مصرف‌کنندگان نیز ۱۲/۵٪ افراد سالم و ۸۷/۵٪ مشکوک به اختلال روانی بودند. بین مصرف مواد مخدر در زندان و اختلالات، شکایات جسمانی، وسواس و اجبار، افسردگی و روان پریشی رابطه معنی‌دار وجود دارد. بر اساس نتایج حاصل از این پژوهش بیشترین ماده مصرفی در زندان تریاک بوده است همخوان و همسو می‌باشد.

طبق نتایج بدست آمده از ۳ تحقیق و مولفه‌های آن به نظر می‌رسد بین عوامل اقتصادی با پدیده اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (شیشه) در بین جوانان پسر ۲۰-۳۰ سال شهرک فیروزآباد کرمان رابطه معنی‌داری وجود دارد. این نتایج با یافته‌های صالحی (۱۳۹۰) که نشان داد اکثریت معتادان از وضعیت اقتصادی- اجتماعی پایینی برخوردارند. همچنین بین سطح تحصیلات والدین، میزان

درآمد، میزان انزوایی، میزان ناکامی در زندگی و میزان امید به آینده و اعتیاد رابطه معنی دار وجود دارد. و با یافته‌های معتمدی (۱۳۹۵) که نشان داد خانواده تاثیر عمیقی در کودک می‌گذارد و شخصیت او را پی‌ریزی می‌کند. اگر محیط خانواده سالم باشد کودک دارای اعتماد به نفس، مهر و محبت و احساس مسئولیت می‌شود. همچنین مشخص شد که اگر فرزند مورد توجه خانواده واقع نشود و یا از خانواده طرد شود و یا برعکس اگر بیش از حد مورد توجه و حمایت واقع شود آماده کجروی، ناسازگاری و تجاوز به حقوق دیگران خواهد شد. فرزندان که در محیط خانه پذیرفته نشده‌اند و با محرومیت عاطفی و فقدان مهر مادری روبرو بوده‌اند، محبت و عواطف دیگران را احساس نمی‌کنند و با ترک خانه و مدرسه و ناسازگاری رفتار خصمانه بروز می‌دهند. این افراد فاقد قدرت سازش می‌شوند و به سمت مصرف مواد مخدر سوق پیدا می‌کنند. و با یافته‌های ملکی‌زاده (۱۳۹۵) که نشان داد بین متغیرهایی نظیر نحوه گذران اوقات فراغت، اطلاع والدین از شیوه‌های تحصیلی و ارتباط صمیمی والدین با نوجوانان با میزان گرایش به اعتیاد جوانان به مواد مخدر صنعتی رابطه وجود دارد. همخوان و همسو می‌باشد.

پیشنهادهای تحقیق

اعتیاد به مواد مخدر یکی از مهمترین مشکلات اجتماعی، اقتصادی و بهداشتی است که عوارض ناشی از آن تهدیدی جدی برای جامعه بشری محسوب شده و موجب رکود اجتماعی در زمینه‌های مختلف می‌گردد همچنین ویرانگری‌های حاصل از آن زمینه‌ساز سقوط بسیاری از ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی و اخلاقی شده و بدین ترتیب سلامت جامعه را بطور جدی به مخاطره می‌اندازد. تحلیلگران مسائل سیاسی و اجتماعی بر این باورند که در تهاجم و نفوذ فرهنگی، پدیده مواد مخدر مهمترین عامل به تباهی کشیدن و انحطاط اخلاقی جوامع به شمار می‌رود. متأسفانه گسترش دامنه مصرف مواد مخدر در جامعه امروزی به حدی است که حتی قشر متفکر و تحصیل کرده را نیز به سمت خود کشانده است. مبارزه با اعتیاد نیز قطعاً بیش از آنکه ماموریتی در راستای وظایف مصرحه نیروی انتظامی باشد، اقدامی است استراتژیک در مقابله با ابزار نظام سلطه جهانی در انحطاط اخلاقی جوامع با اهداف خاص سیاسی.

محدودیت‌های تحقیق

- ۱- ابزار به کار رفته در این تحقیق پرسشنامه بود و افراد ممکن است به دلایل مختلف واقعیت‌ها را منعکس نمی‌کنند. برای رفع این کمبود بهتر بود از مصاحبه و مشاهده یا سایر موارد در صورت امکان استفاده شود که به دلیل محدودیت‌های زمانی، منابع و امکانات این امر میسر نیست.
- ۲- عدم پاسخگویی صحیح بعضی از آزمودنی‌ها به گزینه‌های خاص و محتاطانه عمل کردن بعضی از افراد برای فاش نکردن وضعیت خود.
- ۳- چنانکه در بعضی موارد چون چند نفر با هم در یک جا نشسته پر می‌کردند ممکن است آنها تحت تأثیر دوست خود قرار گرفته و پرسشنامه را مطابق با واقعیت وضعیت موجود خود پر نکنند.

فهرست منابع و مآخذ

- معیدفر، سعید، زمانی سبزی، شهرام. (۱۳۹۳). عوامل اجتماعی مؤثر بر تداوم عدم سوء مصرف مواد مخدر در بین جوانان معتاد به مواد مخدر صنعتی و سنتی. فصلنامه بررسی مسائل اجتماعی ایران. دوره ۵، شماره ۱، صفحه ۱۶۷-۱۹۰.
- احمدی، سیدمهدی. (۱۳۹۵). بررسی علل و انگیزه‌های بزه کاری اطفال و نوجوانان شهر تهران پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی اراک.
- اسدیگی، حسن. (۱۳۸۷). پیشگیری از اعتیاد، فصلنامه پیام مشاور، سال اول، شماره ۴. معاونت پرورشی وزارت آموزش و پرورش.
- اسماعیلی، مجید؛ کاشانی، مهران. (۱۳۹۵). بررسی عوامل مؤثر بر بزهکاری کودکان و نوجوانان شهر کرمان، کانون اصلاح تربیت.
- امین آقایی، مهرناز. (۱۳۸۸). نقش همکاری خانواده و پلیس در پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی. فصلنامه انتظام اجتماعی، دوره ۱، شماره ۲، از صفحه ۵۷ تا صفحه ۷۶.
- برجاس، فرناز. (۱۳۹۱). اعتیاد به مواد مخدر و علل آن. تهران: نشر اطلاعات
- بشارت، محمدعلی. (۱۳۸۶). آسیب‌شناسی خانوادگی اعتیاد، تازه‌های روان‌درمانی، سال دوازدهم، شماره ۴۳ و ۴۴.
- پروین، مرتضی. (۱۳۹۴). جرم‌شناسی و جرم‌یابی سرقت. انتشارات آگاه.
- جمشیدی، مرضیه. (۱۳۹۵). بررسی نقش خانواده در بزهکاری نوجوانان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه قم.
- جهانگیری، بیژن. (۱۳۹۱). راهنمای شناخت و درمان اعتیاد در ایران. تهران: ارجمند.
- حافظ‌نیا، محمدرضا. (۱۳۸۲). مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهی (سمت)، چاپ هشتم.
- حبیبی، مرجان. (۱۳۹۵). اعتیاد به مواد مخدر و عوامل اجتماعی تاثیرگذار بر آن در جامعه. کنگره بین‌المللی علوم انسانی، مطالعات فرهنگی.
- خاکی، غلامرضا. (۱۳۸۴). روش تحقیق با رویکردی به پایان‌نامه‌نویسی، تهران، وزارت فرهنگ و آموزش عالی، مرکز تحقیقات علمی کشور؛ کانون انتشاراتی درایت، چاپ دوم.
- دلاور، علی. (۱۳۸۲). روش‌های تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی (رشته علوم تربیتی)، تهران، دانشگاه پیام نور، چاپ اول

- دهقانی، علی و عیسی‌وند، سعید، (۱۳۸۵)، نقش والدین در پیشگیری از اعتیاد جوانان، تهران، سازمان بهزیستی کشور.
- ربانی، محمد مهدی. (۱۳۹۵). بیکاری و فقر در جامعه ایران. انتشارات ترمه.
- رئیسی، فاطمه؛ انیسی؛ جعفر؛ یزدی، سیده منوره؛ زمانی، مریم و رشیدی، سمیه، (۱۳۸۷)، مقایسه سلامت روان و شیوه‌های فرزندپروری در بین افراد معتاد و غیرمعتاد، مجله علوم رفتاری، دوره ۶، شماره ۴: ۳۳-۴۴.
- سامانیان، مصیب. (۱۳۹۲). شناخت مواد مخدر و عوارض اعتیاد. بجنورد. انتشارات جهانی.
- سرمد، زهره، عباس بازرگان و الهه حجازی. (۱۳۸۳). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: انتشارات آگاه.
- سروستانی، یاسر. (۱۳۹۵). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر بزهکاری پسران سارق سنین ۱۵ تا ۲۶ سال شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علوم تحقیقات تهران.
- سهراب‌زاده، مهران. (۱۳۸۹). مدیریت شهری و پیشگیری از اعتیاد. تهران: جامعه‌شناسان.
- شلوپزی، گگ. (۱۳۹۴). بررسی علل و انگیزه‌های بزهکاری زنان. ماهنامه اصلاح و تربیت. تهران: سال دهم.
- صرامی، حمید، قربانی، مجید، مینویی، محمود. (۱۳۹۲). بررسی چهار دهه تحقیقات شیوع‌شناسی اعتیاد در ایران. فصلنامه اعتیاد پژوهشی. جلد ۷ شماره ۲۶ صفحات ۲۹-۵۲.
- صفایی، مهدی. (۱۳۹۴). بررسی عوامل مؤثر بر یادگیری و تکرار جرم زنان زندانی در شهر شیراز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شیراز.
- ضیغمی، محمد. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین میزان آگاهی از مواد مخدر و اعتیاد با نوع نگرش نسبت به آن در دانشجویان استان سیستان و بلوچستان، اداره کل مطالعات و پژوهش‌های ستاد مبارزه با مواد مخدر.
- علی احمدی، علیرضا، غفاریان، وفا. (۱۳۸۲). اصول شناخت و روش تحقیق. (با نگاهی به مطالعات تاریخی). انتشارات قلم.
- فرساد، محمدحسین. (۱۳۸۸). بررسی مسائل اجتماعی ایران (فساد اداری - اعتیاد - طلاق). تهران امیر کبیر.

- فروغی، مریم و صادقیان، مجتبی، (۱۳۸۹)، نقش ساختار خانواده و شیوه‌های فرزند پروری در پیشگیری اولیه از سوء مصرف مصرف کننده در بین نوجوانان شهر سیرجان، مجموعه مقالات منتخب ۳۰ کنگره استانی ستاد مبارزه با مواد مخدر، دوره ۲، شماره ۱: ۶۰۰-۵۹۶.
- قجاوند، کاظم و مظفری، سیدرحمت الله، (۱۳۸۹)، بررسی شیوه‌ها و الگوهای مصرف مواد مخدر در میان جوانان دچار سوء مصرف مواد در شهر اصفهان، فصلنامه تخصصی جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، دوره ۱، شماره ۲: ۱۶۸-۱۵۹.
- محمدی، فرهاد، میرزایی، رحیم. (۱۳۹۱). «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر خشونت علیه زنان (مطالعه شهرستان روانسر)»، مطالعات اجتماعی ایران، سال ششم، ش ۱، ص ۱۰۱-۱۲۹.
- محمودپور، حسین. (۱۳۹۳)، نقش متغیرهای خانوادگی در پدید آیی اختلال‌های مصرف مواد، مجله اندیشه و رفتار، دوره ۷، شماره ۳: ۵۰-۴۶.
- مختاریان، سعید. (۱۳۹۵). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر جرم در زنان، زندانی. پژوهش اجتماعی، دوره ۹، شماره ۳.
- مرتضوی، حامد. (۱۳۹۴)، عوامل مرتبط با اقدام به ترک اعتیاد در مراجعه کنندگان به کلینیک ترک اعتیاد بهزیستی شهر سمنان بین سال‌های ۹۰-۹۴، مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سمنان، دوره ۳، شماره ۳۸: ۳۹-۲۸.
- معظمی، شهلا. (۱۳۹۳). بزهکاری کودکان و نوجوانان، چاپ پنجم، تهران، نشر دادگستر.
- مقدسی، سهیلا. (۱۳۹۵). پیشگیری از جرم با تاکید بر پیشگیری اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی از جرم. فصلنامه مطالعات اجتماعی، سال چهارم، شماره‌های دهم و یازدهم.
- موسوی چلک، سیدحسن، حسینی، سیدمحمد رضا. (۱۳۸۹). مواد مخدر صنعتی و نوین و پیامدهای اجتماعی آن. تهران: شلاک.
- میری، حسین. (۱۳۹۲). مطالعه انحرافات و کجروی‌های اجتماعی. فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی. شماره دهم، سال ششم، شماره هفدهم.
- هاشم بیگی، حمید. (۱۳۹۴). دانشنامه جرم‌شناسی، چاپ دوم، تهران، نشر گنج.

___ Anderson, D. & Fernandez, Y. (2016). Cognitive Behavioural Treatment of Sexual Offenders. Chichester: Wiley.

___ Andrews, D. A. & Bonta, J. (2015). The Psychology of Criminal Conduct, 3rd edn. Cincinnati, OH: Anderson Publishing Co. 1389/0096.

- ___ Beck, A. J & Shipley, B. E. (2016). Recidivism of young parolees. Washington D. C: Bureau of justice statistics.
- ___ Cottrell, L, Shuli, Y, Hongie, L, Deveaux, L, Lunn, S. (2017). "Gender- ased model comparisons of maternal values, monitoring, communication and early adolescent risk behavior". Journal of Adolescent Health, 41, 99-109.
- ___ David, R. Y (2017). The faultline of consciousness: A view of Interactionism in sociology (Sociological imagination and structural change), New York: Aldin Transaction (Aldin Gruyter).
- ___ Defler, L. B. (2017). "Ecological Variables in the Cross-Cultural study of Delinquency", Social Forces.
- ___ Feldman, P. (2015). A former strat gang leader reinterviewed E night years later. crime and delinquency. Vol. 28. no. 4.
- ___ Lahsaeizadeh, A. & Yousefinejad, E. (2012). "Social Aspects of Women's Experiences of Sexual Harassment in Public Place in Iran", Sexuality & Culture, 16: 3-17.
- ___ Larsen, R. J. & Griffin, S. (2015). The Satisfaction with life scale. Journal of Personality Assesment. Vol. 49.
- ___ Lawson, T. & T, Heaton. (2016). "Crime and eviabce". London: Macemillan Press, Ltd.
- ___ Lipsey, M. W. & Wilson, D. B. (2017). The efficacy of psychological, educational, and behavioral treatment: confirmation from meta-analysis. American Psychologist, 48, 181-209.
- ___ Marshall, W. L. (2015). Adult sexual offenders against women. In C. R. Hollin Handbook of Offender Assessment and Treatment. Chichester: Wiley.
- ___ Miller, P M. (2016). "Family structur ,Parent-Child Relationships, and Alcohol and Other Drug Use among Teenagers in France and United Kingdom. " Alcohol. 37(1):52-60.
- ___ Morrison, Wayhe. (2015). Theoretical criminology (from modernity to postmodernism), London & Sydney: Cavendish.
- ___ Patterson, E. (2016). Poverty. income inequality and community criminates criminal. logy. wol. 29.